

Náučný chodník Bradlo

Kraj:	Trenčiansky
Okres:	Myjava
Geomorfologická jednotka:	Myjavská pahorkatina
Geologické jednotky:	flyšové pásmo a bradlové pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Brezová pod Bradlom
Východisko:	Brezová pod Bradlom, autobusová stanica
Trasa:	Brezová pod Bradlom - Bradlo
Dĺžka, prevýšenie:	4 km, prevýšenie 270 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	7 (s 9 panelmi)
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: kultúrno-historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie po červenej a v závere po zelenej turistickej značke.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Niektoré informačné panely chýbajú (2022).

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Mestský úrad Brezová pod Bradlom, Nám. gen. M. R. Štefánika 1, 906 13 Brezová pod Bradlom, tel. 034 / 6942 211

Poznámka: Trasa náučného chodníka je súbežná so záverečným úsekom Štefánikovej magistrály (pozri heslo nižšie).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Brezová pod Bradlom. Mesto na kontakte Malých Karpát a Myjavskej pahorkatiny pri Brezovskom potoku. Prvá písomná zmienka je z roku 1262, načas obec spustla a ďalšia zmienka je až z roku 1568. Od 18. storočia prudko rástol počet obyvateľov (najrýchlejšie na území Slovenska) a rozvíjali sa remeslá, najmä cechy garbiarsky, ševcovský, mäsiarsky, čižmársky. Brezová sa v prvej polovici 19. storočia stala jedným z najdôležitejších centier výroby kože na Slovensku. Od začiatku 19. storočia dochádza k rozvoju národného hnutia. 28. apríla 1848 J. M. Hurban, ako bývalý miestny evanjelický kaplán, tu vyhlasuje Žiadosť slovenského národa v stolici nitrianskej požadujúce slovenčinu v úradnom styku, slovenské školy, slovenských poslancov na sneme a i. V septembri 1848 sa podbradliansko-podjavorinský kraj stáva centrom povstania. I napriek útlaku národné povedomie v regióne prežilo a vzišli z neho M. R. Štefánik, diplomati Štefan Osuský, Ján Papánek i mnohé ďalšie osobnosti, v januári 1919 tu otvorili prvú meštiansku školu na Slovensku s vyučovacím jazykom slovenským. Po silnom úbytku obyvateľstva v dôsledku vystaňovania po úpadku remesiel v druhej polovici 19. storočia i oboch svetových vojnách nastal priemyselný i sídelný rozvoj najmä s vybudovaním závodu na výrobu kovových tkanín v roku 1954, ku ktorej neskôr pribudla výroba sietí, pružín, strojov a čalúneného nábytku. Z kultúrnych pamiatok je najznámejšia mohyla M. R. Štefánika na Bradle, v meste sú pamätníky Jána Papánka, Štefana Osuského, Dušana S. Jurkoviča, Samuela Jurkoviča, rokov meruôsmych, majstra Jána Husa (jediný na Slovensku), Slobody s bustou J. M. Hurbana, partizánskeho veliteľa Jána Reptu a i., evanjelický kostol z roku 1873 – jeden z troch najväčších na Slovensku –, rímskokatolícky kostol najsvätejšej Trojice z prelomu 16. a 17. storočia s husitským opevnením, ktorý vo svojej histórii patrilo striedavo evanjelikom a katolíkom. Na námestí je Múzeum D. S. Jurkoviča.

Bradlo (543 m n. m.). Je najvyšší vrch Myjavskej pahorkatiny nad Brezovou pod Bradlom a Košariskami, dominujúci širšiemu okoliu. Bradlo však nie je bradlo v geologickom slova zmysle – budujú ho piesčito-ílovité horniny z konca druhohôr. (Geologickým bradlom je severozápadným smerom pozorovateľný necelých 10 km vzdialený vrch s hradom Branč.) Z vrcholu Bradla vidno malebnú kopaničiarsku krajinu, rodnú obec M. R. Štefánika – Košariská – a bližšie i vzdialenejšie horstvá (Malé Karpaty, Biele Karpaty, Považský Inovec i dvojtisícovky Severných vápencových Álp). Na vrchole stojí Mohyla M. R. Štefánika.

Mohyla Milana Rastislava Štefánika na Bradle. Monumentálny pamätník a miesto odpočinku M. R. Štefánika na vrchu Bradlo v Myjavskej pahorkatine. Na tomto mieste – nad svojim rodiskom,

Košariskami - bol pochovaný 11. mája 1919 spolu s tromi talianskymi letcami - Giottom Mancinelli-Scottim, Umbertom Merlinom a Gabrieleom Aggiuntim -, ktorí s ním zahynuli pri leteckom nešťastí 4. mája 1919 neďaleko Ivanka pri Dunaji. Nad ich spoločným hrobom bola navrhovaná mohyla z kameňa a v nej zapustený kamenný kríž. Základný kameň súčasnej mohyly nad týmto hrobom bol položený pri príležitosti piateho výročia leteckej nehody. Stavba mohyly podľa projektu Dušana S. Jurkoviča trvala od júla 1927 280 pracovných dní. Stavebným materiálom je spišský travertín, ktorého sa spotrebovalo 194 vagónov. Mohyla bola odhalená 23. septembra 1928. Tvoria ju dva zrezané ihlany nad sebou, každý s terasou namiesto vrcholu, a pyramída so štyrmi 12 m vysokými obeliskami v rohoch základne a tumbou na vrchole, ku ktorej vedú schodiská. V hĺbke asi 8 m pod vrcholom mohyly sa nachádza neprístupná hrobka s telesnými ostatkami Štefánika a dvoch talianskych sprievodcov (ostatky tretieho boli prevezené do Talianska). Po roku 1948 mohyla desaťročia chátrala, obnovy sa dočkala až v roku 1988 a trvala s niekoľkými prerušeniami do roku 1996. Mohyla bola v roku 1968 vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. (Pozn. 1 - Nemýliť si s Mohyloú gen. M. R. Štefánika neďaleko Ivanka pri Dunaji, ktorá je postavená - tiež podľa plánov D. S. Jurkoviča - na mieste leteckej katastrofy.) Neďaleko rodiska M. R. Štefánika - Horných Košarísk s jeho rodným domom s múzeom a ďalšími artefaktmi v obci - prechádza náučný chodník Brezová - Košariská. Mohyla na Bradle a rodný dom generála M. R. Štefánika v Košariskách boli v roku 2009 v rámci medzivládnej iniciatívy označené znakom Európskeho dedičstva. (Pozn. 2 pre fajšmekrov - Okrem mohýl na Bradle a v Ivanke pri Dunaji na Slovensku stojí v Mnichoviciach (okres Praha-východ) na niekdajšom šibeničnom vršku tretia Štefánikova mohyla, ktorá je zrejme prvým a najstarším pomníkom venovaným M. R. Štefánikovi, keďže bola odhalená len 56 dní od jeho tragickej smrti.)

Múzeum Dušana Samuela Jurkoviča v Brezovej pod Bradlom. Múzeum vzniklo v roku 2018 rozšírením pôvodnej pamätnej izby, ktorá bola prvou stálou expozíciou na Slovensku venovanou najvýznamnejšiemu slovenskému architektovi prvej polovice 20. storočia, Dušanovi S. Jurkovičovi (1868 - 1947). Sídlí na námestí v prízemí Národného domu Štefánikovho z roku 1925. Jurkovičove diela v podbradliansko-podjavorinskom kraji sú sústredené práve na území Brezovej pod Bradlom, v ktorej od piatich rokov vyrastal a mal k nej pevné väzby. Sú to: pamätná tabuľa udalostí roku 1848, náhrobník rodiny Papánkovcov, brána na brezovský cintorín, pamätník hurbanovských bojov na prietržskej ceste, pamätník v Hurbanovej doline, jeho vrcholné dielo - Mohyla M. R. Štefánika na Bradle - a Dejinný pamätník na cintoríne, ktorý sa stal v roku 1948 miestom architektovoho posledného odpočinku. Jedným z kuriózných exponátov je model bradlianskej mohyly, ktorý sa dá otvoriť, aby ilustroval jej vnútro s hrobkou. Múzeum - otvorené celoročne a s voľným vstupom - prezentuje okrem života a diela architekta i samotné mesto Brezovú s jeho bohatými dejinami. Viac o D. S. Jurkovičovi > heslo v náučnom chodníku Drviská - Turá Lúka

Štefánikova magistrála. Turistická magistrála na západnom Slovensku, štvrtá najdlhšia na Slovensku, dlhá 120 km s prevýšením 4 759 m a časom prechodu 34:40 h, spájajúca dve mohyly generála Milana Rastislava Štefánika - pamätník pri Ivanke pri Dunaji na mieste skonu M. R. Štefánika pri leteckom nešťastí 4. mája 1919 (viac v texte a foto Náučného poznávacieho chodníka v obci Malinovo) a mohylu na Bradle, miesto jeho odpočinku (heslo vyššie). Magistrála na začiatku krátko prechádza Podunajskou rovinou od Štefánikovej mohyly pri okraji bratislavského letiska M. R. Štefánika juhozápadne od Ivanka pri Dunaji po zelenej turistickej značke, južne od Svätého Jura vchádza do Malých Karpát a na ich hlavnom chrbte na rázcestí Biely kríž sa pripája k červeno značenej diaľkovej **Ceste hrdinov Slovenského národného povstania (Devín - Dukla, 762 km)**, resp. **Európskej diaľkovej trase E8** (Dursej Head, Irsko - Mezek, Bulharsko, 4 390 km), s ktorými súbežne pokračuje až do sedla pod mohyloú na Bradle. Krátko predtým prekročením Bystriny v Brezovej pod Bradlom trasa z Malých Karpát vstúpi do Myjavskej pahorkatiny. Záverečný úsek zo sedielka k blízkej mohyle vedie opäť po zelenej značke. Variantom trasy pre cykloturistov je v roku 2020 dobudovaná 102 km dlhá **Štefánikova cyklomagistrála** prepájajúca striedavo po pešej trase a po horských cyklocestách vedúcich pozdĺž ústredného chrbta Malých Karpát, využívajúc aj lesné

zvážnice, bratislavskú Kolibu s Košariskami, rodiskom generála. Viac o Ceste hrdinov SNP a E8 > v textoch Náučného chodníka Kavečany - Hrešná

Myjavska pahorkatina. Medzihorský geomorfologický celok na západe Slovenska zhruba medzi Sobotišťom, Osuským, Prašníkom, Bzincami pod Javorinou a Brestovcom medzi Malými Karpatmi na juhu a Bielymi Karpatmi na severe a Považským podolím na východe a Chvojnickou pahorkatinou na západe. Ide o zvlnené nevysoké (zväčša 250 - 400 m n. m.) územie s charakteristickými plošinami oddelenými širšími dolinkami, pri južnom okraji kulminujúce Bradlom (543 m n. m.) s veľmi pestrou a zložitou geologickou stavbou. Okrem paleogénnych flyšových hornín (zlepence, ílovce) sú hojne zastúpené neogénne (zlepence, pieskovce, brekcie) a mezozoické (vápence, pieskovce, slie, ílovce) horniny včítane bradiel a ich obalu niekde s prekryvom štvrtohorných sedimentov (sprašové hliny, svahové sedimenty, štrkopiesky nív). Miestami - na relatívne odolných horninách, napr. bradlových tvrdošoch (jurské vápence) či masívnych chrbtach na kriedových pieskovcoch a vápencoch - sa vyskytuje výrazný i skalnatý reliéf (Brančské bradlá) alebo terén s pomerne veľkým prevýšením až vrchovinného rázu - teda nie pahorkatinného, ako by nasvedčoval zaužívaný názov celku -, členený hlbšími dolinami Myjavy, Brezovského potoka, Jablonky, Trstia a ich prítokov. [Poznámka na okraj - vrch Bradlo napriek názvu nie je bradlom v geologickom zmysle.] Pre územie Myjavskej pahorkatiny je charakteristický hojný výskyt historických výmoľov, podmienených kombináciou miestami nízkej odolnosti geologického podložia, veľkej členitosti reliéfu, spôsobu obrábania odlesnenej pôdy v rámci kopaničiarskeho osídlenia od 16. storočia a jeho časového prekryvu s tzv. malou dobou ľadovou s časťami silnými zrážkami s efektom intenzívnej vodnej erózie. Zhruba polovica plochy medzihoria je dnes zalesnená prevládajúcimi bučínami, a to najmä na skeletnatých pôdach, strmých svahoch, opustených pasienkoch a na územiach s výmoľmi bohato zastúpeným agátom bielym.

Názvy informačných panelov

1. Brezová pod Bradlom
2. Architekt Dušan S. Jurkovič a Brezová
3. Podbradliansko-podjavorinský kraj
4. Príroda podbradliansko-podjavorinského kraja (*chýba*)
5. Život a dielo M. R. Štefánika (1)
6. a) Mohyla M. R. Štefánika na Bradle; b) Život a dielo M. R. Štefánika (2) (*chýba*)
7. a) Výhľad z Mohyly na Bradle - sever a východ; b) Výhľad z Mohyly na Bradle - juh a západ (*chýba*)

Panely v teréne nie sú číslované.

